

Documents d'Anàlisi Geogràfica

44

DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA és una revista acadèmica adreçada als estudiosos i professionals que s'interroguen sobre les interaccions entre natura, societat, política, economia i cultura que es donen sobre l'espai a les diferents escales, i davant les quals la geografia hi aporta anàlisis o respostes. Té per objectiu la publicació de textos inèdits procedents de la recerca feta per investigadors d'arreu del món relacionats amb la ciència geogràfica i amb les disciplines afins i preveu, al mateix temps, la difusió de publicacions i d'esdeveniments científics que hi són vinculats. Editada conjuntament pel Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona i per la Secció de Geografia de la Universitat de Girona, DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA té una periodicitat semestral.

Les opinions expressades en articles, notes, informacions, ressenyes i treballs publicats a DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

Aquesta revista es regeix pel sistema de censors.

Els articles publicats a DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA són indexats o ressenyats a: «Francis. Bibliographie Géographique Internationale», «Geographical Abstracts. Human Geography», «Geographical Abstracts. Physical Geography», «International Development Abstracts», «Índice Español de Ciencias Sociales», «Latindex».

Editors

Mireia Baylina i Ferré (Universitat Autònoma de Barcelona),
Anna Ribas i Palom (Universitat de Girona),
David Saurí i Pujol (Universitat Autònoma de Barcelona)

Consell de redacció

Gemma Cànoves i Valiente (UAB), Joan Carles Llurdés
i Coit (UAB), Joan Nogué i Font (UdG), Xavier Pons i
Fernàndez (UAB), Maria Prats i Ferret (UAB),
Lluís Ribera i Masgrau (UdG), Laura Zumín
i Tartari (UAB)

Consell assessor

Mark Bassin (University College, London), Joan Becat
(Universitat de Perpinyà), Lourdes Benería (Cornell
University), Vincent Berdoulay (Université de Pau),
Joan Cals (Universitat Autònoma de Barcelona),
Maryse Clary (Institut Universitaire de Formation des
Maitres d'Aix-Marseille), Marcelo Escolar (Universidad
de Buenos Aires), João Ferrão (Universidade de Lisboa),
Maria Dolors García Ramon (Universitat Autònoma
de Barcelona), Josefina Gómez Mendoza (Universidad
Autònoma de Madrid), Francesco Indovina (Istituto
Universitario di Architettura di Venezia), Jim Lewis
(University of Durham), Enric Lluch (Universitat
Autònoma de Barcelona), Joan Mateu (Universitat
de València), Janet Momsen (University of California
at Davis), Lluís Riudor (Universitat Pompeu Fabra,
Barcelona), Joan Sabí (†) (Universitat Autònoma
de Barcelona), Antoni F. Tulla (Universitat
Autònoma de Barcelona)

Redacció

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 15 27. Fax 93 581 20 01
revista.dag@uab.es

Subscripció i administració

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 10 22. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

Intercanvi

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques
Secció d'Intercanvi de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 11 93. Fax 93 581 32 19

Coberta

Loni Geest & Tone Høverstad

Composició

Binorama S.C.P.

Edició i impressió

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 15 96. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

ISSN 0212-1573

Dipòsit legal: B. 27.071-1982

Imprès a Catalunya

Imprès en paper ecològic

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer, és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei. S'autoritza la reproducció del sumari i dels resums sempre que n'aparegui la procedència.

Sumari

Documents d'Anàlisi Geogràfica = Doc. Anàl. Geogr.

Núm. 44, p. 1-207, 2004, ISSN 0212-1573

S'autoritza la reproducció dels resums i de les pàgines del sumari.

- 13-14 **CABRÉ I PLA, Anna**
 Obituari a Àngels Torrents i Rosés, professora del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 13-14.
- 15-16 **BUTTNER, Anne**
 Obituari a Torsten Hägerstrand (1916-2004). *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 15-16.

Articles

- 19-41 **SMITH, Neil** (City University of New York. Center for Place, Culture and Politics)
 Geografias perdidas y globalizaciones fracasadas. De Versailles a Irak. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 19-41, 25 ref.

El artículo analiza la actual etapa del imperialismo americano después del ataque al Pentágono y al World Trade Center en el marco de la historia de anteriores esfuerzos por el control global. Se realiza un breve examen de los dos primeros periodos de ambición global americana y su relación con la desespacialización del lenguaje público del poder global. Los resultados permiten tener la necesaria perspectiva sobre los objetivos geoeconómicos más ambiciosos que definen el momento actual del imperialismo americano.

Palabras clave: globalización, imperialismo norteamericano, terrorismo.

Des géographies perdues et globalisations fracassées. De Versailles a l'Iraq

L'auteur analyse le période actuel du impérialisme nord-américain depuis les attaques au Pentagone et au World Trade Center de New York, et situe ces actions dans le cadre d'efforts antérieurs pour le control global. On essaie d'examiner les deux premiers périodes de l'ambition global nord-américaine et sa relation avec la despa-

tialisation du discours publique sur le pouvoir global. Les résultats permettent disposer de la perspective nécessaire sur les objectifs géoéconomiques les plus ambitieux qui montrent le moment actuel de l'impérialisme nord-américain.

Mots clé : globalisation, impérialisme nord-américain, terrorisme.

Lost Geographies and Failed Globalizations. From Versailles to Iraq

The author analyzes the current moment of US imperialism after the attacks over the pentagon and the World Trade Center, and situates these actions in the framework of previous efforts at global control. He attempts to examine the first two periods of global US ambitions and their relationships with the despatialisation of public discourse over global power. Results afford for the necessary perspective on the more ambitious geo-economic objectives which characterize the current moment of US imperialism.

Key words: globalization, US imperialism, terrorism.

43-70 GÓMEZ MARTÍN, M.ª Belén (Universitat de Barcelona. Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional)

Percepción de la demanda y métodos de evaluación de la potencialidad turística de los recursos atmosféricos en Cataluña. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 43-70, 52 ref., 3 tab., 7 il.

Este artículo muestra cómo se pueden incorporar las preferencias de los turistas en los métodos de evaluación de potencialidad turística de los recursos atmosféricos, así como los inconvenientes, las ventajas y las limitaciones derivados de la propuesta de estudio. En este caso, el método de los tipos de tiempo de Besancenot, Mounier y de Lavenne (1978) y Besancenot (1985, 1991) se configura como un buen procedimiento de análisis, ya que rechaza la utilización exclusiva de un solo elemento atmosférico y de valores medios para recurrir al dato diario y a los estados verdaderos del tiempo, lógicamente permitiendo la incorporación de las preferencias que manifiestan los turistas que visitan la zona de estudio elegida: Cataluña.

Palabras clave: potencialidad turística, recursos climáticos, preferencias de los turistas, Cataluña.

Perception de la demande et méthodes d'évaluation de la potentialité touristique des ressources atmosphériques à Catalogne

Cet article montre comment les préférences des touristes peuvent être intégrées dans les méthodes d'évaluation de la potentialité touristique des ressources climatiques, ainsi que les avantages et les limitations de cette proposition. Pour cet étude de cas la méthode des typologies climatiques de Besancenot, Mounier et Lavenes (1978) et Besancenot (1985, 1991) se présente comme une procédure d'analyse appropriée, puisqu'elle refuse l'emploi exclusif d'un seul élément atmosphérique et des valeurs moyens. Elle est basée sur des données journalières et sur les vrais états du temps, permettant donc d'intégrer les préférences manifestées par les touristes qui visitent la Catalogne, le pays objet d'étude.

Mots clé : potentialité touristique, ressources climatiques, préférences des touristes, Catalogne.

Perception of demand and evaluation methods of the tourist potential of atmospheric resources in Catalunya

The many links that exist between tourism and the atmospheric elements point to the need to evaluate the potential of the climate as a resource. The study of the spatial and temporal variations of the climate-tourist potential in Catalonia (Spain) is based on the classification of daily weather situations according to the main combinations of climatic variables in the study area, and adjusted to reflect bioclimatic criteria and tourist perceptions. The weather-types method adopted here (developed by Besancenot, Mounier and de Lavenne —1978— and Besancenot —1985, 1991—) involves classifying the daily weather conditions for one specific region according to the main combinations of the atmospheric variables experienced, and then conducting a frequency analysis of these conditions. This approach rejects both the exclusive use of one single climatic element and the use of mean values in favour of the daily weather actually experienced in a particular place.

Key words: tourist potential, climate as a resource, tourist planning, tourist perceptions, Catalonia.

- 71-88 **HIERNAUX, Daniel; LINDÓN, Alicia** (Universidad Autónoma Metropolitana, Iztapalapa, México D.F. Departamento de Sociología) Desterritorialización y reterritorialización metropolitana: la ciudad de México. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 71-88, 23 ref., 1 tab.

Este trabajo se orienta a la comprensión de las formas que está tomando la relación de la sociedad metropolitana con su espacio. Para ello, analizamos dos grupos sociales: las nuevas burguesías y los sectores populares más pauperizados de la periferia metropolitana de la ciudad de México, ambos involucrados, directa e indirectamente, en procesos globales y locales. El análisis de las burguesías se centra en las prácticas y estrategias de estos actores, fuertemente globalizados y aparentemente desprendidos de los territorios por los cuales transitan, y por eso fuertemente móviles en el territorio. El análisis de los sectores populares más pauperizados lo hacemos desde el territorio periférico (la forma de vivirlos, otorgarles significados, construir un imaginario sobre ellos), porque precisamente la globalización los ha confinado en territorio periférico: están casi fijos, aunque la falta de movilidad territorial no necesariamente implica sentido de pertenencia por el lugar.

Palabras clave: desterritorialización, reterritorialización, nuevas burguesías gestonarias, sectores populares pauperizados, movilidad y anclaje territorial.

Déterritorialisation et reterritorialisation métropolitaine : la cité de Mexico

Cet article vise la compréhension des formes que prend la relation de la société métropolitaine à son espace. Pour ce faire, nous analyserons deux groupes sociaux: les nouvelles bourgeoisies et les secteurs populaires les plus pauvres de la périphérie métropolitaine de Mexico, tous deux touchés, directement et indirectement, par les processus mondiaux et locaux. L'analyse des bourgeoisies se centre sur leurs pratiques et leurs stratégies; elles sont fortement mondialisées et apparemment déliées des territoires le long desquels elles circulent, et de ce fait, fortement mobiles dans le territoire. Quant à l'analyse des secteurs les plus pauvres, nous la faisons depuis

le territoire périphérique, la façon de le vivre, de lui octroyer du sens, de construire un imaginaire, parce que c'est précisément la mondialisation qui les a confinés dans ce territoire périphérique: ils demeurent quasi fixes, même si le manque de mobilité n'implique pas forcément un sens d'appartenance au territoire.

Mots clé : déterritorialisation, reterritorialisation, nouvelles bourgeoisies gestionnaires, secteurs populaires appauvris, mobilité et ancrage territorial.

Metropolitan deterritorialization and reterritorialization: the city of Mexico

This paper is oriented to understand the forms of the metropolitan society relation regarding its space. Therefore we are analyzing two social groups: The new bourgeoisies and the poorest popular sector of the metropolitan periphery, both directly and indirectly involved in local and global process. The bourgeoisie's analysis is centered on the practices and strategies of those actors, strongly globalized and apparently mobile along the territory. On the other hand, the analysis of the poorest popular sectors is build from the peripheral territory, the way of living it, from the way of giving it a signification or to build an imaginary, precisely because the globalization has confined them in a peripheral territory: Those social sectors are almost fixed, even if the lack of territorial mobility doesn't imply a sense of being part of the place.

Key words: deterritorialization, reterritorialization, new managerial bourgeoisies, poorest popular sector, spatial mobility and spatial fix.

89-108 **ORTIZ I GUITART, Anna** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia)

Ús i apropiació de la Via Júlia i la rambla del Raval de Barcelona des d'una perspectiva de gènere. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 89-108, 30 ref., 4 il.

Aquest article mostra les diferències d'ús i d'apropriació dels espais públics a Barcelona des d'una perspectiva de gènere i el seu impacte en la vida quotidiana dels residents dels barris. La Via Júlia, aixecada als anys vuitanta en la confluència dels barris de Prosperitat i el Verdum (districte de Nou Barris), i la rambla del Raval, construïda a finals del segle XX al barri del Raval (districte de Ciutat Vella) de Barcelona, són els espais públics escollits per a l'estudi. La recerca utilitza tècniques qualitatives (entrevistes en profunditat a homes i dones residents als barris i observació directa en les àrees d'estudi) per tal de captar les experiències, les valoracions i les opinions dels habitants d'aquests barris.

Paraules clau: Barcelona, espais públics, gènere, metodologia qualitativa.

Emploi et appropriation de Via Julia et la Rambla del Raval à Barcelone d'après une perspective de genre

Cet article analyse les différences d'emploi et d'appropriation des espaces publics à Barcelone d'après une perspective de genre, ainsi que son impact dans la vie quotidienne des habitants des quartiers. Deux espaces publics de la ville de Barcelone ont été choisis pour cet étude: Via Julia, boulevard construit pendant les années quarante-vingt entre les quartiers de Prosperitat et Verdum (district administratif de Nou Bar-

ris), et Rambla del Raval, boulevard construit pendant les dernières années du siècle XX dans le quartier du Raval (district administratif de Ciutat Vella). La recherche emploie des techniques qualitatives (entretiens en profondeur avec des hommes et des femmes habitants du quartier et observation directe dans les espaces étudiés) afin de saisir les expériences, les évaluations et les opinions des habitants de ces quartiers.

Mots clé : Barcelone, espaces publics, genre, méthodologie qualitative.

Use and appropriation of the Via Júlia and the Rambla del Raval in Barcelona from a gender perspective

This paper shows the different types of use and appropriation in some public spaces in Barcelona from a gender perspective and its impact in the daily-life of the residents. The public spaces studied are the Via Júlia, built up in the eighties in the neighborhoods of Prosperitat and El Verdum (in the district of Nou Barris), and the rambla del Raval, built up at the end of the XX century in El Raval (in the district of Ciutat Vella) in Barcelona. The research is based on the qualitative analysis (in-depth interviews to men and women and direct observation to the study areas) and tries to know the experiences and the opinions of inhabitants of these neighborhoods of Barcelona.

Key words: Barcelona, public spaces, gender, qualitative methodology.

- 109-127 **SARR, Cheikh** (Université Gaston Berger. Section de Géographie) Inscripciones urbanas en el ecosistema binario de San Luis (Senegal). *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 109-127, 21 ref., 5 tab.

La naturaleza del emplazamiento de San Luis marca lo urbano. El crecimiento de la ciudad de estos últimos años, marcadamente caracterizado por la modificación de las estructuras urbanas y por la ampliación de los espacios edificados, se inscribe en un ecosistema binario en el que la acción del agua determina las composiciones, recomposiciones y descomposiciones de los territorios urbanos. A este respecto, la gestión llevada a cabo por los poderes públicos, que altera los métodos de aprovechamiento del espacio, produce un efecto peculiar sobre la morfología de la ciudad, que constituye una marca de identidad de lo urbano en relación con la naturaleza. Las grandes ordenaciones del espacio y el nacimiento de los barrios de la ciudad se adecuan a las condiciones naturales, sin poder revocarse en numerosas situaciones, debido al control que ejerce, entre otros, el elemento hídrico. Sin embargo, parece que el ecosistema, en favor de su propio equilibrio, deja sus huellas en el urbanismo de la ciudad, al que merma en lo que se refiere a los valores urbanos.

Palabras clave: emplazamiento, ecosistema, ordenación, inscripciones, políticas públicas.

Inscriptions urbaines dans l'écosystème binaire de Saint-Louis (Sénégal)

La nature du site de la ville de Saint-Louis marque l'urbain. La croissance urbaine de ces dernières années qui est fortement caractérisée par une modification des structures urbaines et par l'extension des espaces urbanisés, s'inscrit dans un écosystème binaire où les incidences de l'eau règlent les compositions, recompositions et décompositions des territoires urbains. A cet effet, l'action des pouvoirs publics

qui transforme les modes d'utilisation de l'espace joue sur les formes de la ville qui sont autant de marques identitaires de l'urbain par rapport à la nature. Les grands aménagements de l'espace et l'émergence des quartiers de la ville suivent une localisation calquée sur les conditions naturelles, sans être en mesure de s'en défaire dans de nombreuses situations, entre autres, par la maîtrise de l'élément hydrique. Mais, tout se passe comme si l'écosystème, pour son équilibre, inscrit ses empreintes sur l'urbanisme de la ville en le rendant médiocre eu égard aux valeurs urbaines.

Mots clés: site, écosystème, aménagement, inscriptions, politiques publiques.

Urban inscriptions in the binary ecosystem of Saint-Louis

The nature of the site of the city of saint-louis marks its urban character. The urban growth of the recent years, heavily characterized by a modification of the urban structures and by the increase of urbanized spaces, is part of a binary ecosystem where water regulate the composition, recompositions and decompositions of urban territories. For this purpose, the action of authorities that transforms the mode of use of the space touches on form of the city, which are urban identity marks in relation to the nature, the important space planning and the emergence of the quarters of the city follow a localization copied on the natural conditions, without being able to get rid of a great deal of situations, such as, the control of the hydrous element. But, everything happens as if the ecosystem, for its equilibrium, put its marks on the town planning in making it mediocre in relation to urban values.

Key words: site, ecosystem, town planning, inscriptions, politics.

Estats de la qüestió i documentació

131-148 CONSTENLA VEGA, Xosé (Universidade de Santiago de Compostela)

La condición de la Geografía: una introducción a la obra geográfica de David Harvey. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 131-148, 43 ref.

La obra geográfica de David Harvey constituye un recorrido complejo y consciente en la búsqueda de las teorías y los modelos más adecuados para tratar de comprender las tendencias sociales, económicas y culturales de la sociedad en el siglo XX y su reflejo en la dinámica espacial. El binomio relaciones sociales *versus* procesos espaciales va a tomar un cariz central, ya que son las actividades producidas por la humanidad y su percepción de los objetos, los nuevos factores útiles para que la estructura territorial de las diferentes áreas geográficas resulte inteligible. David Harvey sigue a lo largo de su obra una paradójica trayectoria teórica que lo lleva a establecer los fundamentos epistemológicos del neopositivismo en geografía con una novedosa aportación conceptual para, con posterioridad, cambiar la línea investigadora por otra menos abstracta que lo sitúe en los postulados marxistas que lo llevarán a sugerir una nueva modalidad en este método científico bajo el nombre de «materialismo histórico-geográfico».

Palabras clave: David Harvey, materialismo histórico-geográfico, geografía crítica, posmodernidad, capital ficticio.

La condition de la géographie. Une introduction à l'œuvre géographique de David Harvey

L'oeuvre géographique de David Harvey constitue un parcours complexe et conscient dans la recherche des théories et les modèles les plus adéquats pour essayer de comprendre les tendances sociales, économiques et culturelles de la société dans le siècle XX et son reflet dans la dynamique spatiale. Les relations sociales binômial contre des processus spatiaux va prendre un aspect central, puisque les nouveaux facteurs utiles sont les activités produites par l'humanité et leur perception des objets, pour que la structure territoriale des différents secteurs géographiques s'avère intelligible. David Harvey suit le long de son oeuvre une trajectoire théorique paradoxale qui l'établit les fondements épistémologiques du neopositivisme en géographie avec une contribution conceptuelle nouvelle pour, postérieurement, changer la ligne investigatrice par une autre moins abstraite que lui située dans les postulats marxistes qui le suggéreront une nouvelle modalité dans cette méthode scientifique sous le nom de matérialisme historique- géographique.

Mots clé : David Harvey, matérialisme historique-géographique, géographie critique, postmodernité, capitale factice.

The nature of geography. An introduction to the geographical work of David Harvey

David Harvey's geographical work constitutes a complex and conscious tour in the search of the theories and the models most adapted to try to understand the social, economic and cultural trends of the society in the 20th century and its reflex in the spatial dynamics. The binomial social relations versus spatial processes is going to take a central appearance, since it are the activities produced by the humanity and his perception of the objects, the new useful factors in order that the territorial structure of the different geographical areas turns out to be intelligible. David Harvey follows along his work a paradoxical theoretical path that leads it to establishing the foundations epistemological of the new positivism in geography with a new conceptual contribution, for with posterior, to change the investigative line changing into other one less abstract that it places it in the Marxist postulates that will lead it to suggesting a new modality in this scientific method under the name of historical - geographical materialism.

Key words: David Harvey, historical-geographical materialism, critical geography, postmodernity, fictitious capital.

149-165 MENDIZÁBAL RIERA, Enric (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia)

La explicación de procesos en geografía: el ejemplo de la geohistoria del capitalismo. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 149-165, 58 ref., 1 tab., 3 il.

La explicación de procesos donde suceden muchas cosas simultáneamente es uno de los principales problemas de la geografía. En este artículo, se presentan tres maneras distintas (ecológica, política y tecnológica) para explicar el proceso de éxito del capitalismo, para finalizar mostrando las dificultades de encontrar las nuevas palabras que sirvan para explicar los cambios actuales de este proceso.

Palabras clave: explicación, procesos, geohistoria, capitalismo.

L'explication des processus en géographie : l'exemple de la géohistoire du capitalisme

L'explication des processus où ont lieu beaucoup de choses simultanément est un des principaux problèmes de la géographie. Dans cet article se présentent trois manières différentes (écologique, politique, technologique) pour expliquer le processus d'exit du capitalisme, et aussi s'analysent les difficultés de trouver les nouvelles paroles qui servent à expliquer les changements actuels du processus.

Mots clé : explication, processus, géohistoire, capitalisme.

The explanation of processes in Geography: the case of capitalism geohistory

The explanation of processes where there are so many things that happen simultaneously is one of the main difficulties of geography. In this paper it is shown three different ways (ecological, political, technological) to explain the success of capitalism. The paper finishes with the difficulties to find the new words that must be useful to explain the present changes of this process.

Key words: explanation, process, geohistory, capitalism.

167-187 MULERO MENDIGORRI, Alfonso (Universidad de Córdoba. Departamento de Geografía y Ciencias del Territorio)

Iniciativas internacionales para la protección de espacios naturales. Un análisis crítico de su aplicación en España. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, núm. 44, p. 167-187, 20 ref., 3 tab.

La intervención del Estado y de las comunidades autónomas en materia de espacios naturales protegidos se encuentra complementada por distintas iniciativas de carácter internacional con una incidencia territorial bien definida, es decir, que han auspiciado la delimitación de áreas concretas de protección, para otorgarles una gestión específica. Estas iniciativas se inscriben en un escenario mundial, sobre la base de convenios y programas, o bien en el ámbito restringido de la Unión Europea, algunas de cuyas directivas condicionan ya el camino que habrá de seguir la estrategia española de protección de espacios naturales, de por sí compleja y heterogénea.

En este trabajo se analizan las distintas redes internacionales de áreas protegidas presentes en España, con los siguientes objetivos: explicar las causas de su expansión territorial reciente, valorar sus aportaciones y, finalmente, demostrar algunas de las carencias y contradicciones que encierran los distintos programas de actuación.

Palabras clave: espacios naturales protegidos, Convenio de Ramsar, Reservas de la Biosfera, Directiva Aves, Red Natura 2000.

Initiatives internationales de protection des espaces naturels : une analyse critique de leur mise en oeuvre en Espagne

L'intervention de l'État et des communautés autonomes en matière des espaces naturels protégés a été complétée par plusieurs initiatives d'un caractère international et une répersussion très définie au niveau territorial, c'est à dire, qui ont impliqué la délimitation des zones concrètes de protection, afin de les doter d'une

gestion spécifique. Ces initiatives-ci s'encadrent soit dans un contexte mondial, sur la base de conventions ou programmes, soit dans la cadre plus restreint de l'Union Européenne, dont quelques directives conditionnent la stratégie espagnole de protection des espaces naturels, laquelle est en soi complexe et hétérogène.

On analyse dans ce travail les réseaux internationaux d'espaces protégés présents en Espagne, en poursuivant plusieurs objectifs: expliquer les causes de leur récente expansion territoriale, évaluer leurs apports, et montrer enfin quelques manques et contradictions des programmes d'action.

Mots clé : espaces naturels protégés, Convention de Ramsar, Réserve de Biosphère, Directive Oiseaux, Natura 2000.

International initiatives for natural areas protection: a critical analysis of its implementation in Spain

The State and Autonomous Regions intervention on natural protected areas has been supplemented by different international initiatives which have backed the marking out of definite protection areas, in order to give them a specific management. These initiatives are inserted either in a world context, on the basis of different Agreements and Plans, or in European Union context; actually, the Spanish strategy of natural protected areas, complexe and heterogeneous in itself, will be conditioned in a future by some of the European Union Directives.

The different international networks of protected areas present in Spain are analysed in this work, which pursues several aims: to explain the causes of its recent territorial expansion, to asses its contribution and, finally, to show some of the deficiencies and contradictions of these plans of action.

Key words: natural protected areas, Ramsar Agreement, Biosphere Reserves, Birds Directive, Natura 2000 Network

189-207 Resenyes

Rullan, Onofre. *La construcció territorial de Mallorca* (Pau Alegre i Nadal).

Burgueño, Jesús. *Història de la divisió comarcal* (Pau Alegre i Nadal).

Calvo García Tornel, Francisco. *Sociedades y territorios en riesgo* (David Saurí Pujol).

Ayala Carredo, Francisco José; Olcina Cantos, Jorge (eds.). *Riesgos naturales* (David Saurí Pujol).

Gil Olcina, Antonio; Rico Amorós, Antonio; Olcina Cantos, Jorge (eds.). *Aguaceros, aguaduchos e inundaciones en áreas urbanas allicantinas* (David Saurí Pujol).

Oliveres, Arcadi. *Contra la fam i la guerra* (Anna Serra i Salvi).